

UPPSALA
UNIVERSITET

Att bryta ner och avhumanisera en människa

- En kvalitativ studie om kvinnliga riksdagsledamöters erfarenheter av och strategier för könade kränkningar på sociala medier

Författare: Thea Ahlgren

Handledare: Josefina Erikson

Statsvetenskapliga institutionen

Höstterminen 2019

Antal ord: 13 625

Innehållsförteckning

1. Introduktion	3
1.2 Syfte och frågeställning	4
2. Tidigare forskning och bakgrund	5
2.1 Kön, politik och våld - tidigare forskning om internetbaserat våld mot kvinnor i politiken	5
2.2 Kvinnliga politikernas strategier	7
3. Teori	8
3.1 Internetbaserade kränkningars könade natur	8
3.2 Strategier för det internetbaserade könade våldet	9
4. Analysverktyg	11
5. Metod	13
5.1 Kvalitativa intervjuer	13
5.2 Kvinnliga riksdagsledamöter i Sverige	14
5.2.1 Urval	14
5.3 Intervjuernas genomförande	16
5.4 Etiska principer	17
6. Analys – könade kränkningar på sociala medier	18
6.1 Den könade naturen	19
6.2 Sammanfattande diskussion - hur är de kränkande kommentarerna könade?	25
6.3 Strategier	26
6.4 Sammanfattande diskussion - vilka strategier används av kvinnliga riksdagsledamöter för att hantera könade kränkningar?	32
7. Slutsatser	34
8. Referenslista	35
9. Appendix	37
9.1 Intervjuguide	37

1. Introduktion

Den 24 maj 1919, efter kamp och som sista land i Norden, fattade Sveriges riksdag det första av två beslut som skulle komma att leda till införandet av allmän och lika rösträtt i landet. Två år senare, den 26 januari 1921, röstade riksdagen igenom det andra och nu bekräftande beslutet - den svenska grundlagen ändrades och den kvinnliga rösträtten infördes. Vid riksdagens öppnande år 1922 tillträdde Sveriges fem första kvinnliga ledamöter sina nya poster; Kerstin Hesselgren, Elisabeth Tamm, Nelly Thüring, Bertha Wellin och Agda Östlund. Den kvinnliga rösträttens införande var en grundläggande förutsättning för det jämlika medborgarskapet (Rönnbäck, 2005). Under det följande århundradet har Sverige gjort stora om än långsamma framsteg vad gäller demokrati, jämställdhet och ett jämlikt maktutövande. I synnerhet har jämställdhetsutvecklingen i den offentliga sfären varit framträdande. Utvecklingen av andelen kvinnor i riksdagen har sedan den kvinnliga rösträttens införande varit långsam men konsekvent stigande. Riksdagen uppnådde en jämn könsfördelning år 1994, först 72 år efter att de första kvinnliga riksdagsledamöterna valdes in (Bergqvist, 2015, s.22ff, 27).¹ Den jämna könsfördelningen har dock varit ihållande sen dess och under de senaste 20 åren har även landets regeringar haft en jämn könsfördelning (ibid, s.14). Feminism och jämställdhet utgör numera en central del av den svenska nationella identiteten, nära sammanlänkat med bilden av Sverige som progressivt (Hornscheidt 2008, s.391ff). Trots en på många sätt positiv utveckling är dock kvarstående utmaningar många och på flertal håll inom den offentliga sfären kvarstår det en tydlig manlig dominans (Bergqvist, 2015, s.14f). Knappt 100 år efter den kvinnliga rösträttens införande finns således anledning att fråga sig hur jämställd den politiska maktutövningen i Sverige egentligen är.

Ett jämlikt politiskt deltagande handlar inte enbart om den faktiska rätten och tillgången till politisk makt, utan av lika stor vikt är de villkor under vilka de politiska arbetet förväntas utföras. Att det politiska arbetet karaktäriseras av jämställda arbetsvillkor kan förstås som en fundamental förutsättning för den politiska jämställdhetens realisering. Först när män och kvinnor har samma rättigheter, tillgång och möjligheter för att utföra det politiska arbetet kan vi börja tala om ett jämställt politiskt deltagande. Medan det är en demokratiskt självklarhet att kvinnor och män ska inneha lika möjligheter till politisk maktutövande är det likväl en ofta bekräftad realitet att så inte är fallet. Under de senaste åren har uppmärksamhet riktats mot förekomsten av våld mot kvinnor i politiken och frågan om det politiska våldets könade

¹ En jämn könsfördelning innebär att representationen av könen återfinns i spannet mellan 40 och 60 procent (Bergqvist, 2015, s.14).

dimension har i allt högre grad adresserats världen över (se Krook, 2017; Krook & Restrepo Sanín, 2016a, 2016b; National Democratic Institute, 2018). I sin grund handlar studiet av det politiska våldets könade dimension om det politiska deltagandets förutsättningar, villkor och pris.

Den digitala utvecklingen har haft en betydande inverkan på såväl det könade politiska våldets räckvidd som form (Bardall, 2013, 2017). Trots att allt större uppmärksamhet ägnats åt våld mot kvinnor i politiken så är det våld mot kvinnliga politiker som tar sig uttryck på den digitala arenan fortfarande ett relativt understuderat område. Det finns därmed behov av ytterligare studier. Få studier har genomförts i Sverige, men de rapporter som finns tyder på förekomsten av en könad dimension (Nordén, 2018; Erikson, Håkansson & Josefsson, 2019). Medan ett mindre antal studier påvisat att de internetbaserade kränkningarna är av en könad natur, är det dock få som därefter gått djupare; det finns fortfarande otillräckligt med djupgående kunskap om hur och på vilket sätt de kränkande kommentarerna är könade och/eller sexualiserade. Därtill är kunskapen om hur kvinnliga politiska aktörer förhåller sig till den internetbaserade utsattheten bristfällig, trots våldets ofta allvarliga konsekvenser. Genom en fördjupad förståelse av kvinnliga ledamöters förhållande till utsattheten kan vi få en mer nyanserad bild av fenomenet i stort likväl som av dess konsekvenser.

1.2 Syfte och frågeställning

Det finns, till min kännedom, inga fördjupande studier om det internetbaserade politiska våldets könade natur och innehåll på den digitala arenan i Sverige, och det saknas därtill studier om de kvinnliga riksdagsledamöternas strategier för att förhålla sig till utsattheten. Med utgångspunkt i detta avser följande studie att genom tio intervjuer med svenska kvinnliga ledamöter studera (i) hur de internetbaserade kränkningarna är könade och sexualiserade, med förhoppningen om att kunna bidra med en förfinad förståelse av det internetbaserade våldets könade dimension. Intervjustudien syftar vidare till att belysa (ii) hur de utsatta riksdagsledamöterna förhåller sig till utsattheten på internet.

Följande forskningsfrågor har formulerats:

- *Hur är de internetbaserade kränkningarna som riktats mot kvinnliga riksdagsledamöter könade?*

- *Vilka strategier används av kvinnliga riksdagsledamöter för att hantera könade kränkningar?*

2. Tidigare forskning och bakgrund

I följande avsnitt redovisas tidigare forskning om internetbaserat våld mot kvinnor i politiken och våldsutsattas copingstrategier.

2.1 Kön, politik och våld - tidigare forskning om internetbaserat våld mot kvinnor i politiken

Tidigare forskning om sambandet mellan kön, politik och våld pekar på förekomsten av en könad dimension, något som tidigare utgjorde en förbisedd faktor i frågan om politiskt våld (Bardall, 2017; Krook, 2017; Krook & Sanín, 2016a, 2016b).² Forskningsfältets snabba uppkomst och expanderande innebär dock förekomsten av konceptuella och teoretiska oenigheter (Bardall, 2018, s.2f). Skiljelinjerna till trots delar den tidigare forskningen om våld mot kvinnor i politiken i regel tre element. Tidigare studier har hittills lyft fram att:

”Problemet består av:

- a) Aggressiva handlingar riktade mot kvinnliga politiker, som mottas mestadels eller enbart av kvinnor;
- b) För att de är kvinnor, där attackerna ofta är av en könad natur;
- c) I syfte att avskräcka kvinnor från deltagande, som ett sätt att bevara traditionella genusroller och underminera demokratiska institutioner” (Krook, 2017, s.78, min översättning).

I ett försök att skapa en överblick över ett spretande forskningsfält konstaterar Bardall (2018, s.1 ff) att det tidigare studiet av det politiska våldets könade dimension generellt har utgått från och centrerats kring två grundläggande koncept; det (i) könsdifferentierade och det (ii) könsmotiverade politiska våldet. Begreppet könsdifferentierat politiskt våld betecknar de könsmissiga variationer som återfinns i manifestationer av politiskt våld. Medan både kvinnor och män är såväl offer som utövare av det politiska våldet, så pekar tidigare studier på förekomsten av ett könat mönster när det är kvinnliga politiska aktörer som utsätts. Det handlar bland annat om våldets form. Tidigare studier har påvisat att kvinnliga politiska aktörer i högre grad utsätts för sexuellt, psykologiskt och symboliskt våld (ibid; Bardall, 2017, s.156f). Fältets andra grundläggande koncept utgörs av det könsmotiverade politiska

² I studien kommer kön och genus att användas synonymt.

våldet, vilket förstås som våld som med utgångspunkt i den drabbades könsidentitet syftar till att skada och försvaga personens civila och politiska rättigheter. Våldet riktas i regel mot personer som inte tillhör den hegemoniska könsidentiteten. I studiet av könsmotiverat våld har det i regel förstås som män tillhörande den dominerande kulturella, etniska och/eller religiösa gruppen (ibid, s.158f; Bardall, 2018, s.2f, 21). Teoretiker argumenterar för att det faktum att dessa våldshandlingar drabbar kvinnor och att våldsoffret därmed inte utgörs av personer tillhörande den hegemoniska könsidentiteten har inneburit att det politiska våldets könade dimension inte har adresserats som ett aktuellt politiskt problem (Bardall, 2017, s.158f; Krook, 2017, s.81).

Tidigare studier om våld mot kvinnor i politiken har i regel utgått från ett brett våldsbegrepp där våld förstås som multidimensionellt och därmed som ett ”kontinuum av våldsamma handlingar” (Krook & Restrepo Sanín, 2016a, s.135, min översättning). Våld är således inte enbart begränsat till fysiska våldshandlingar. Inom studiet av våld mot kvinnor i politiken har i synnerhet det psykologiska våldet betonats, vilket innebär våldshandlingar avsedda att orsaka känslomässig skada. Psykologiskt våld har en negativ inverkan på det mentala tillståndet och/eller emotionella välbefinnandet hos den utsatte (Krook, 2017, s.80). Bardall argumenterar för att psykologiskt våld inte enbart utgör den mest förekommande formen av våld mot kvinnor i politiken, utan att det också utgör en av de farligaste (Bardall, 2017, s.157f). Det våld mot kvinnor i politiken som tar sig uttryck på den digitala arenan är per definition icke-fysiskt och utgörs i regel av psykologiskt våld. Våldet består av exempelvis hot, hat, förnedring, skrämsel och karaktärsdåd (ibid). Det internetbaserade våldet karaktäriseras av att det är fullständigt teckenbaserat och det uttrycks exempelvis genom olika former av bilder, videos och i skrift. I följande studie refereras dessa former av våldsuttryck till genom begreppet ”kränkningar”. Särskiljande för internetbaserat våld är vidare att attackerna kan utföras av ett flertal olika förövare och av såväl främlingar som av individer som offret känner (Bardall, 2017, s.159; Citron, 2014, s.5).

Det internetbaserade våldet kan vara könat på olika sätt. Erikson, Håkansson och Josefsson argumenterar för att internetbaserade övergrepp mot politiker kan förstås som könade genom tre dimensioner; gällande huruvida (i) män och kvinnor drabbas av våldet i olika utsträckning, (ii) om våldets natur och innehåll är könat och (iii) om konsekvenserna av våldet skiljer sig mellan könen. Medan studiet av våldet med fördel inkluderar alla tre nivåer, så kan också en enskild dimension generera relevanta insikter (Erikson et. al., 2019, s.4f, 17f).

Tidigare studier om det internetbaserade våldet mot kvinnor i politiken pekar på förekomsten av en könad och sexuell dimension (Bardall, 2017; Erikson, 2017; Inter-Parliamentary Union, 2016). I en internationell studie om kvinnliga parlamentarikers erfarenheter fastslås att sociala medier utgör den vanligaste arenan i vilken kvinnliga politiker drabbas av psykologiskt våld. I synnerhet tycks attackerna bestå av sexistiska och misogynna kommentarer, förnedrande bilder, skrämnel och hot (IPU, 2016, s.6). McLoughlin och Ward konstaterar i en studie om brittiska ledamöters utsatthet för övergrepp på sociala medier att de kvinnliga ledamöterna inte tycks vara mer utsatta för oönskad kontakt än de manliga, men att övergreppen däremot var könade i sitt innehåll (2017, s.14). Vad gäller fallet Sverige så finns bristfällig kunskap om svenska politikernas digitala utsatthet i allmänhet och om utsatthetens könade dimension i synnerhet. Samtidigt är internet den vanligaste arenan att utsättas för hot och trakasserier på som förtroendevald politiker i Sverige (Nordén, 2018, s.8). De rapporter som utförts har i regel utgått från frågan om huruvida manliga och kvinnliga politiker utsätts för våld i samma utsträckning. I den senaste rapporten från BRÅ fastslås det att kvinnliga politiker är marginellt mer utsatta än manliga (Nordén, 2018, s.9). En studie om kvinnliga riksdagsledamöters utsatthet pekar däremot på att de internetbaserade kränkningarna är könade (Erikson, 2017, s.22). De kvinnliga ledamöterna tycks utsättas för internetbaserade övergrepp kopplade till kropp och sexualitet i högre grad än sina manliga kollegor (Erikson et. al., 2019, s.17f).

2.2 Kvinnliga politikernas strategier

I den tidigare forskningen om det internetbaserade våldet som riktas mot kvinnor inom politiken har man inte enbart tagit utgångspunkt i förståelsen av medierna som en väg för våldsutövande, utan även som ett verktyg för de våldsutsatta och därigenom som en plats för motstånd. Tidigare studier har påvisat hur sociala medier bland annat används för att dokumentera förekomsten av våldet, likväl som för att utbilda och sprida kunskap om utsattheten (Bardall, 2017, s.162ff). Erikson et.al. (2019, s.18) konstaterar att könade internetbaserade kränkningar innebär att kvinnliga ledamöterna tvingas välja mellan att antingen utstå kränkningarna eller att mista möjligheten att använda sociala medier som verktyg i sitt yrkesutövande. Risken för att bli attackerad och/eller underminerad på könade och/eller sexuella grunder kan komma att begränsa de kvinnliga ledamöternas möjligheter att interagera med sin internetbaserade publik. Trakasserier riskerar således att påverka det annars ömsesidiga politiska samtalet på internet. Trots att konsekvenserna av det

internetbaserade våldet i många fall är allvarliga har inga tidigare studier adresserat detta. Tidigare forskning om kvinnliga aktörers strategier för att hantera internetbaserade trakasserier har till stor del utgått från teorier om coping (se Veletsianos et.al., 2018; se Scharduzio, Sheff & Smith, 2017). Avsaknaden av tidigare forskning på områden innebär att denna studie kommer knyta an till copingbegreppet, vilket diskuteras mer utförligt i avsnitt 3.2 nedan.

3. Teori

I följande avsnitt presenteras uppsatsens teoretiska utgångspunkter.

3.1 Internetbaserade kränkningars könade natur

Studiet av de internetbaserade kränkningarnas könade natur utgår i sin grund från frågan om hur och på vilket sätt kränkningarna är könade och sexualiserade. Med utgångspunkt i tidigare studier har en teoretisk ram konstruerats och tre aspekter som är centrala för att förstå hur de internetbaserade kränkningarna är könade har identifierats. Dessförinnan bör dock förståelsen av ”kränkningar” adresseras. Förståelsen av kränkningar kan antingen grundas i (i) handlingen och intentionen med handlingen i sig, eller (ii) i den utsattes uppfattning av handlingen och hur handlingen påverkar den utsatte (McLoughlin & Ward, 2017, s.4f). I denna studie definieras internetbaserade kränkningar som oönskad (internetbaserad) kontakt som används för att skapa en irriterande, kränkande, obehaglig och/eller skrämmande situation för den utsatte (se Lenhart, Ybarra, Zickhur, Prince-Freeney, 2016, s.3). Fokus ligger således vid hur den utsatte upplever kränkningen. Kränkningar förstås här som ett paraplybegrepp för de icke-fysiska våldsformer som uttrycks på sociala medier.

Tre aspekter är av särskild vikt för att förstå de internetbaserade kränkningarnas könade natur. En inledande aspekt utgörs av kvinnlighet och idéer om kvinnors kroppar. Krook och Restrepo Sanín (2016a, s.136f) argumenterar för att våldet mot kvinnor i politiken följer könade föreställningar, vilka reflekterar samhällets normativa genusroller och de idéer om femininitet som därigenom formas. Föreställningar om normativ femininitet utgör således en central del av kränkningarnas könade natur och det som uppfattas som ett brott mot den accepterade femininiteten straffas. Kränkningarna följer ofta stereotypiserade föreställningar om femininitet (ibid; Bardall, 2018, s.11; Bardall, 2017, s.159ff). Attackerna kan exempelvis grundas i föreställningen om att kvinnliga politiker inte är tillräckligt mycket kön och att de därmed inte är tillräckligt kvinnliga (Bardall, 2013, s.2ff).

För det andra är kvinnors traditionella sociala roller centrala för förståelsen av kränkningarnas könade natur. Liksom noterat ovan följer kränkningarna könade föreställningar och ytterligare en aspekt av detta utgörs av de traditionella sociala roller som kvinnor tillskrivits. Attackerna fokuserar ofta på kvinnors sociala traditionella roller och i synnerhet utgör rollerna som fru och moder starka symboler. Dessa roller kan exempelvis användas som grund i kränkningar genom att en kvinnas (föreställda) åtaganden i den privata sfären påtalas i offentliga sammanhang och/eller att hennes förmåga som mor/fru kritiseras (Krook & Restrepo Sanín, 2016a, s.136ff; Bardall, 2013, s.3).

En tredje och avslutande aspekt utgörs av sex och sexualitet. Sexualitet är en kraftfull symbol i kränkningarna (Krook & Restrepo Sanín, 2016a, s.138; Erikson et. al., 2019, s.14f). Citron (2014) noterar att, till skillnad från cyberattacker mot män, så är cybertrakasserier mot kvinnor särskilt ”sexuellt förnedrande [...] sexuellt hotfulla [...] reducerar offret till i princip dess sexuella organ och signalerar att allt (offren) är där för är för att bli sexuellt ofredade, använda och bortkastade, att de inte erbjuder någonting” (2014 se Bardall, 2017, s.159f, min översättning). Sexualiteten är här nära sammanvävd med ett förnedrande innehåll. Idéer om sexualitet och kvinnlig sexualitet tar sig uttryck på ett flertal olika sätt. Krook och Restrepo Sanín argumenterar för att förekomsten av våldstaktshot speglar en föreställning om kvinnor sårbarhet inför sexuella handlingar och idén om att kvinnor kan straffas därigenom (Krook & Restrepo Sanín, 2016a, s.139). Av intresse är vidare samspelet mellan sexualitet, anständighet och moral. Bardall konstaterar att den sexuella moralen utgör en betydelsefull symbol i de internetbaserade kränkningarna. Ett framträdande tema är olika former av ifrågasättande av den sexuella moralen (Bardall, 2013, s.160; Bardall, 2017, s.160ff). Anklagelser som anspelar på idén om en sexuell tillgänglighet och som därigenom antyder ett moraliskt förfall är här vanligt förekommande. Det uttrycks exempelvis genom anklagelser om prostitution eller sexuell lössläpplighet. Det kan vidare ta sig uttryck genom föreställningar om vad som är och inte är sexuell normativt. Anklagelser om att en kvinna är sexuell avvikande är kraftfulla (Bardall, 2017, s.160ff; Krook, 2017, s.78f).

3.2 Strategier för det internetbaserade könade våldet

I avsaknad av tidigare studier om kvinnliga politiska aktörers strategier för att hantera och förhålla sig till en internetbaserad våldsutsatthet så utgår denna uppsats från teorier om

coping.³ Ett grundläggande antagande för studien återfinns i föreställningen om att personer som utsätts för internetbaserade kränkningar och/eller trakasserier antar en eller flera strategier i syfte att hantera händelsen och situationen (Veletsianos, Houlden, Hodson & Gosse, 2018, s.4693). Våldsutsatta antar olika former av strategier för att göra sina erfarenheter av kränkningar och sexuella trakasserier möjliga att förstå, hantera och förhålla sig till (Scharduzio, Sheff & Smith, 2017, s.328). Strategierna förstås här genom begreppet coping. Coping innebär att man genom olika former av kognitiva och beteendemässiga strategier strävar efter att reducera, behärska eller tolerera den stressfyllda situationen i sig och/eller de känslor som uppstått i relation till händelsen (Power & Lee, 2018, s.468 f). Tidigare studier om coping efter könade trakasserier pekar på att coping är en process inom vilken strategierna kan komma att förändras över tid och där fler strategier kan tillämpas samtidigt. Medan copingstrategier är en väg för att hantera stressfyllda situationer, så innebär strategierna inte nödvändigtvis ett positivt resultat (Scharduzio et.al. 2017, s.328; Veletsianos et.al., 2018, s.4697).

Denna studie utgår från ett förfinat copingbegrepp presenterat av Scharduzio et. al., i vilket de inte enbart särskiljer mellan problembaserad och känslfokuserad coping utan även mellan passiv och aktiv känslfokuserad coping. Offer för sexuella trakasserier tenderar att tillämpa känslfokuserade copingstrategier mer än problembaserade. Därtill resulterar en utsatthet för internetbaserade trakasserier ofta i en passiv känslfokuserad coping (Scharduzio et. al., 2017, s.330). Den förfinade förståelsen av coping bedöms därav som passande för studien. En aspekt av vikt i denna studie är att respondenterna möter könade kränkningar i rollen som riksdagsledamöter, vilket självfallet kan antas påverka de strategier som finns att tillgå. Den offentliga rollen som förtroendevald kan bland annat antas medföra vissa restriktioner kring hur man sköter sina kanaler på sociala medier, men rollen innebär också ett annat form av skyddsnät. Givet att ledamöterna utsätts i rollen som förtroendevalda kan kränkningarna få följder såväl privat som yrkesmässigt, vilket i detta fall innebär att det politiska arbetet kan påverkas. Utifrån detta blir ledamöternas förmåga att hantera den stressfyllda situationen av intresse.

Coping förstås som bestående av tre olika former av strategier; (i) den problembaserade, (ii) den aktiva känslfokuserade och (iii) den passiva känslfokuserade copingen. I sin intervjustudie identifierade Scharduzio et.al. 16 olika former av copingstrategier, som sedan

³ Begreppet används i studien dels då det utgör ett vedertaget begrepp inom forskningsfältet och dels då det saknar en adekvat översättning. Med begreppet åsyftas ”hanterbarhet”.

grupperades i de tre olika övergripande kategorierna (Scharduzio et al., 2017, s.332, 336). Den problembaserade copingen är inriktad på att hantera och lösa den stressfyllda situationen (ibid, s.330). Strategierna är fokuserade på att hantera källorna till stressen, vilket bland annat kan ta sig uttryck i ett förändrat beteendemönster och/eller förändringar i den omgivande miljön. Bland de problembaserade copingstrategierna som identifierades av Scharduzio et. al. återfinns bland annat en förändring av beteende på internet, konfrontation och att blockera och/eller ”unfrienda” (ibid, s.332ff). Den känslufokuserade copingen är i stället inriktad på att hantera den emotionella responsen som uppstår i situationen och strategierna syftar till att reducera och neutralisera den emotionella reaktionen. Strategierna tar sig bland annat uttryck genom att kontrollera och förändra känslor och tankar. De aktiva känslufokuserade strategierna är mer konfrontativa i sin natur. Genom en aktiv känslufokuserad copingstrategi förhåller sig personen till den emotionella utsattheten på ett konfrontativt och aktivt sätt, exempelvis genom humor, känsloutlopp och att be om emotionell stöd. De passiva känslufokuserade strategierna är avvaktande och undvikande. Genom en passiv känslufokuserade copingstrategi förhåller sig den utsatte till den emotionella nöden på ett undvikande och passivt sätt, exempelvis genom en normalisering av situationen, att ignorera känslorna eller genom att själv ta på sig skulden (ibid, s.330, 334ff).

4. Analysverktyg

Med grund i tidigare forskning och utifrån det ovan redogjorda teoretiska läget har undersökningens analysverktyg utformats. Aspekterna som lyfts i teoridelen ovan har omarbetats till två teman med tillhörande underteman. I fokus för analysen står kvinnliga riksdagsledamöters erfarenheter av könade kränkningar på den digitala arenan, med utgångspunkt i (i) kränkningarnas könade natur och (ii) de copingstrategier som ledamöterna använder i relation till kränkningarna. De två delarna presenteras mer utförligt nedan och kommer att utgöra studiens analysverktyg. Analysen har sedan utförts genom en närläsning av texten, efter vilken texten kodades i enlighet med analysverktyget.

Inledningsvis kan noteras att studien utgår från en bred förståelse av kränkningar, som i sin grund baseras på respondentens uppfattning om vad som är kränkande och/eller gör att den känner obehag. Beslutet om en generös förståelse av kränkningar har fattats med grund i föreställningen om att kränkningar på internet rör sig om en skala och med intresset av att nyansera bilden.

Analysverktyget består av två huvuddelar: ”den könade naturen” och ”strategier”. Den första delen syftar till att blottlägga kränkningarnas könade natur. Tre teman kommer vara ledande för analysen. Det första temat – den kvinnliga kroppen och idéer om kvinnlighet - avser att undersöka vilka föreställningar om kvinnlighet som återfinns i kränkningarna och hur den kvinnliga kroppen används i dessa. Hur anspelar kommentarerna på kvinnlighet? Vilka idéer om femininitet uttrycks? På vilket sätt kommenteras den kvinnliga kroppen? Det andra temat – familjeroller – avser att undersöka föreställningar om kvinnors traditionella sociala roller. Detta tema utgår från hur idéer om kvinnan som mamma, dotter och fru kommer till uttryck i kränkningarna. Det tredje temat – sex och sexualitet - syftar till att undersöka huruvida förekomster av idéer och föreställningar om den kvinnliga sexualiteten kommer till uttryck inom de könade kränkningarna. Temat tar avstamp i hur sexualiteten framkommer i kränkningarna och vilken roll det spelar. Hur är kränkningarna sexualiserade? På vilket sätt används sexualiteten? Av vikt att notera är att dessa tre teman till viss del är överlappande, vilket är en given följd då det rör sig om en sammankopplad könande process. Exempelvis kan relationen mellan femininitet och sexualitet belysas. Sexualiserade kränkningar är till viss del även kroppsliga; de kan bland annat ta utgångspunkt i idéer om normativ femininitet och uttryckas genom sexualiserande utseendebaserade kommentarer. De kränkningar som utgår från femininitet och kroppslighet är dock inte nödvändigtvis sexuella. Jag har av analytiska skäl valt att dela upp det i tre teman, för att därigenom möjliggöra en djupgående analys av de enskilda aspekterna.

Analysverktygets andra del ”strategier” syftar till att undersöka vilka former av copingstrategier som de utsatta riksdagsledamöterna använder för att hantera de könade kränkningarna. De könade kränkningarna och utsattheten för dessa förstås här som en stressfylld situation. Avsnittet strävar därmed efter att undersöka hur de utsatta ledamöterna hanterar (i) den stressfyllda situationen de befinner sig i och (ii) den emotionella reaktionen som situationen orsakat. Med utgångspunkt i det copingbegrepp som presenterats kommer avsnittet att ledas av tre teman. Det första temat – den problembaserade copingen – syftar till att synliggöra ledamöternas strategier för att lösa den stressfyllda situationen. Temat strävar efter att belysa hur ledamöterna förhåller sig till den könade utsattheten och hur de försöker hantera situationen. Vilka strategier brukar ledamöterna för att lösa och hantera källan till stressen? Är strategin fokuserad på att lösa och hantera utsattheten för internetbaserade könade kränkningar? Om den grundläggande funktionen i en copingstrategi riktas mot att lösa problemet i sig så förstås den därmed som en problemfokuserad coping. I ett första steg ligger fokus således på att särskilja mellan huruvida strategierna är fokuserade på att lösa den

stressfyllda situationen i sig och som därmed är att förstå som problembaserade copingstrategier, eller om strategierna i stället utgår från de känslor som uppstått i relation till en stressfyllda situationen och som då i stället förstås som känslufokuserade copingstrategier. Genom resterande två teman är strävan att särskilja mellan ledamöternas aktiva och passiva känslufokuserade strategier. Det andra temat – aktiva känslufokuserade copingstrategier – strävar efter att undersöka vilka aktiva och/eller konfrontativa strategier som ledamöterna tillämpar i syfte att reducera och neutralisera den emotionella utsattheten. Förhåller sig respondenten till den känslomässiga utsattheten på ett aktivt och konfrontativt sätt? Hur försöker respondenten att – på ett aktivt sätt – reducera och neutralisera den känslomässiga nöden? Det avslutande temat – passiva känslufokuserade copingstrategier – syftar därefter till att undersöka de passiva strategier som återfinns. Förhåller sig respondenten till den känslomässiga utsattheten på ett passivt och undvikande sätt? Försöker respondenten att neutralisera den känslomässiga nöden genom att undvika känslorna och situationen?

5. Metod

Med utgångspunkt i studiens syfte – att (i) djupstudera kränkningarnas könade natur och (ii) studera vilka strategier som ledamöterna tillämpar för att hantera utsattheten – har jag valt att utforma uppsatsen som en deskriptiv studie av ett mindre urval svenska kvinnliga riksdagsledamöter och deras erfarenheter. I följande avsnitt diskuteras uppsatsens metodologiska utgångspunkter.

5.1 Kvalitativa intervjuer

Studien har genomförts med semistrukturerade samtalsintervjuer som metod (Esaiasson et.al., 2017, s.261). Valet av kvalitativa intervjuer grundar sig på i huvudsak två aspekter.

En första aspekt återfinns i förståelsen av internetbaserade kränkningar. I studien har kränkningar definierats med utgångspunkt i den utsattes upplevelse av händelsen och det avgörande för huruvida en handling är att förstå som en kränkning blir därmed huruvida den utsatte uppfattar handlingen. Detta går i linje med användandet av copingbegreppet, genom vilket fokus ligger vid de utsattas reaktion på händelsen. Studien strävar således efter att undersöka ledamöternas erfarenheter och upplevelser av ett fenomen, varav den kvalitativa intervjumetoden förefaller passande (Esaiasson et.al., 2017, s.261ff).

Metodvalet baseras vidare på det faktum att studien behandlar ett område som inte enbart är relativt utforskat i Sverige, utan som också kan vara svårt att tala ut om. Tidigare studier

pekar på att våld mot kvinnor i politiken utgör ett dolt fenomen och att det finns ett stort mörkertal i rapporteringen av våldsutsattheten (Krook, 2017, s.74, 81; Krook & Restrepo Sanín, 2016b, s.477; National Democratic Institute, 2018, s.5f). Med utgångspunkt i detta bedöms den semistrukturerade samtalsintervjun vara den mest lämpade metoden. Djupgående semistrukturerade intervjuer är passande för att inhämta kunskap om ett relativt outforskat fenomen. Den lägre graden av strukturering innebär att intervjuerna präglas av variation och flexibilitet, vilket därmed öppnar upp för möjligheten att dels nå djupgående resonemang men också att blottlägga praktiker som tas för givna av den inblandade (Teorell & Svensson, 2007, s.89f; Esaiasson et.al., 2017, s.262f). Givet att studien berör ett relativt känsligt ämne har flexibiliteten varit av stor vikt, då det möjliggör att jag som intervjuare kan inta en inkännande position och då intervjuerna kan anpassas efter respondentens behov.

5.2 Kvinnliga riksdagsledamöter i Sverige

Valet av svenska kvinnliga riksdagsledamöter grundas i det faktum att tidigare studier påvisat att utsattheten för kränkningar och trakasserier på internet utöver könstillhörighet påverkas av synlighet i media, hur omnämnd politikern är och aktivitetsnivå på sociala medier (Nordén, 2018, s.4). Sannolikheten att drabbas av det internetbaserade könade politiska våldet antas därmed vara större för politiker vid riksdagen. En tidigare rapport påvisar vidare att sociala medier utgör ett viktigt verktyg för riksdagsledamöterna (Eriksson, 2017, s.19). Med utgångspunkt i studiens syfte så består urvalet enbart av kvinnliga ledamöter. Krook har konstaterat att arbetet mot det könade politiska våldet måste börja med ett arbete mot ”the violence of silence” (2017, s.84), vilket hon hävdar uppstår när förekomsten av våld här avfärdas som kostnaden för politiskt deltagande. Det finns således ett behov av att lyfta kvinnliga erfarenheter.

5.2.1 Urval

Ett centralt antagande för studien är att jag för att kunna undersöka kvinnliga riksdagsledamöters erfarenheter av och strategier för det internetbaserade våldet måste komma åt de ledamöter som varit utsatta för fenomenet i fråga. Då det inte är möjligt att på förhand avgöra vilka av de kvinnliga riksdagsledamöterna som varit utsatta för könade kränkningar så är den empiriska populationen således inte känd. Givet studiens syfte har ett strategiskt urval bedömts som lämpligt, vilket innebär att ett noggrant och strategiskt val av intervjupersoner har genomförts (Teorell & Svensson, 2007, s.84). Urvalskriterierna som

formulerats är (i) positionen riksdagsledamot, (ii) könsidentiteten kvinna och (iii) erfarenhet av någon form av kränkningar på sociala medier kopplat till sin yrkesroll.

En grundläggande aspekt är att utsatthet för våld bör förstås som ett svårgripbart kriterium även när våldet, som i detta fall, begränsats till internetbaserade kränkningar. Som tidigare diskuterats finns anledning att anta att utsattheten för internetbaserade kränkningar är befast med ett mörkertal och att det kan antas vara ett relativt svårt ämne för utsatta att lyfta. I studien har utsattheten därav formulerats som självidentifierad och enligt egen utsago upplevd erfarenhet av utsatthet för kränkningar på sociala medier i samband med dennes uppdrag som förtroendevald. I ett första steg genomfördes en mindre kartläggning av kvinnliga riksdagsledamöter som på något sätt varit deltagande i det offentliga samtalet kring förtroendevaldas utsatthet under det senaste året och som där själva angett att de var utsatta. Som en följd av den för studien centrala anonymiteten kan dock detta stadium inte redovisas ytterligare. De utvalda riksdagsledamöterna fick därefter via e-mail förfrågan om ett deltagande i studien. I ett andra steg användes sedan ett snöbollsurval, vilket innebär att ledamöterna själva fick föreslå andra ledamöter som delar erfarenheten. På så sätt kom en utvald respondent också att generera en ny och därigenom skapades det slutliga urvalet (Esaiasson et al., 2017, s.267; Teorell & Svensson, 2007, s.86).

Strategin utformades med målsättningen att i möjligaste mån kontakta de ledamöter som själva definierat sig som utsatta och som därmed antas vara bekväma med samtalsämnet. Strävan efter att minimera obehag kan dock självfallet innebära att vissa grupper av ledamöter missades; de som kanske fortfarande är utsatta men som inte själva pratar om sina erfarenheter eller överhuvudtaget identifierar sig som utsatta.

Av vikt att notera är att studien inte eftersträvar generaliserbarhet för våldets utsträckning, utan enbart syftar till att djupstudera fenomenets uttryck och de strategier som tillämpas. Genom att med utgångspunkt i ett mindre strategiskt urval djupstudera kränkningarnas könade natur och de strategier som de utsatta tillämpar är förhoppningen att studien ska kunna bidra till förståelsen av könade kränkningar mot svenska kvinnliga politiker. Med grund i detta bedöms urvalet vara passande.

Den slutliga urvalsgruppen består av tio kvinnliga riksdagsledamöter, som alla är förtroendevalda för mandatperioden 2018 till 2022. I fråga om partitillhörighet är respondenterna spridda över ett flertal riksdagspartier och gällande ålder är alla respondenter under 45 år, av vilka en majoritet är runt 30 år. Ledamöternas villighet att delta i undersökningen har bedömts som relativt god. Av 25 tillfrågade avböjde fem av personliga skäl, två angav att de inte blivit utsatta och av åtta uteblev svar från. Det totala antalet

intervjuer som genomförts är därmed tio stycken. Intervjuerna genomfördes fram till dess att en teoretisk mättnad började uppnås, vilket då innebar att inga nya relevanta aspekter av kränkningarna, dess könade innehåll och strategier för hanteringen av dem uppkom (Esaiasson et al., 2017, s.267f).

5.3 Intervjuernas genomförande

Inför intervjuernas genomförande konstruerades en intervjuguide, med förhoppningen om att nå en situation med korta intervjufrågor och långa intervjusvar (Esaiasson et al., 2017, s.273f). Givet studiens syfte och det faktum att ämnet är relativt outforskat så bedömdes öppenhet och flexibilitet som centrala aspekter under intervjun. Intervjuguiden utgjorde därav ett guidande hjälpmedel från vilket intervjuerna ibland kom att avvika från (Kvale & Brinkmann, 2014, s.172). En grundläggande intervjuguide finns bifogad i appendix 1.

Samtliga riksdagsledamöter fick möjligheten att välja mellan en vanlig intervju på plats eller en telefonintervju. Fem intervjuer genomfördes sedan över telefon och fem genomfördes på plats. Av intervjuerna på plats genomfördes fyra i riksdagens lokaler och en intervju på en närliggande lunchrestaurang. Alla fem intervjuer genomfördes på en plats som respondenterna själva fått välja, med förhoppningen att därmed underlätta deltagandet (Esaiasson et.al., 2017, s.268). Telefonintervjuer användes för att maximera möjligheten för riksdagsledamöterna att finna tid för att ställa upp. Att genomföra intervjuerna över telefon kan vidare ses som en fördel i fråga om ett ämne som kan uppfattas som relativt känsligt (Kvale & Brinkmann, 2014, s.190).

De tio intervjuerna genomfördes mellan den 24 april 2019 och den 9 maj 2019. Intervjuerna varade mellan 20 minuter och upp till 90 minuter, varav telefonintervjuerna i regel tog ungefär 30 minuter och intervjuerna på plats ungefär 45 minuter. Samtliga intervjuer spelades in med hjälp av inspelningsfunktion på mobiltelefon. Inför varje intervju har ledamöterna blivit tillfrågade om och godkänt inspelningen av samtalet. Av vikt att nämna är att ett antal respondenter under den inledande korrespondensen kommenterade att de inte upplevde sig vara lika utsatta som andra men att de gärna ställde upp. Jag valde att genomföra de berörda intervjuerna ändå, till en början utifrån föreställningen om att de kunde erbjuda intressanta perspektiv. Efter att ett antal intervjuer genomförts insåg jag att respondenterna trots det inledande uttalandet hade rika erfarenheter att berätta om. Denna diskrepans mellan upplevd utsatthet och den erfarenhet som sedan återgetts kommer att diskuteras mer utförligt i analysen.

Relevant för den semistrukturerade samtalsintervjun är frågan om intervjuareffekten, som innebär risken för att intervjuaren påverkar de svar som respondenten anger (Esaiasson et al., 2017, s.276f). För att minimera risken för denna form av påverkan har jag under intervjuerna och i korrespondensen innan strävat efter att vara så neutral som möjligt, vilket har inkluderat såväl kroppsligt uppträdande och klädsel som utstrålning och respons på svar (ibid). Det finns självfallet fortfarande en risk för att resultaten är påverkade av mig som frågeställare, vilket dock är att se som en oundviklig följd av metodvalet. I relation till detta kan dock intervjuernas karaktär lyftas. Då intervjuer har genomförts med kvinnliga riksdagsledamöter är de att bedöma som elitintervjuer. Med uttrycket ”elitintervjuer” åsyftas här intervjuer som genomförs med personer som på något sätt är att bedöma som ledare och/eller experter och som vanligen innehar någon form av maktposition (Kvale & Brinkmann, 2014, s.187f). Respondenternas maktposition antas innebära att den maktasymmetri som annars är karaktäristiskt för intervjusituationer försvagas (ibid). En relevant aspekt är vidare att riksdagsledamöterna är vana vid intervjuer, vilket bedöms som en fördel eftersom intervjuerna berör ett relativt känsligt ämne. En möjlig risk utgörs dock av att ledamöterna kan ha en vilja att framställa sig och/eller sitt parti på ett visst sätt (Teorell & Svensson, 2007, s.106). Detta har tagits i åtanke under intervjuerna.

5.4 Etiska principer

Våld och erfarenheter av våld bör alltid förstås som ett känsligt ämne att studera. De forskningsetiska riktlinjerna har därav spelat en central roll i studien och aspekterna har diskuterats genomgående under arbetet. Ämnesvalet har motiverats med grund i studiens avgränsning till den digitala arenan samt med utgångspunkt i att respondenterna är politiker och således vana vid intervjuer.

Studien har planerats och genomförts i enlighet med de forskningsetiska riktlinjerna. Respondenterna informerades om studiens syfte och ett flertal åtgärder vidtogs för inhämtandet av ett informerat samtycke till deltagandet i intervjustudien. Respondenterna upplystes innan och under intervjun om sina rättigheter. Samtycke inhämtades skriftligt via mail och muntligt vid intervjuernas genomförande. Uppgifter om respondenterna och intervjuerna i sig har getts största möjliga konfidentialitet. Transkriberingarna har avidentifierats och kodnyckeln har förvarats på en icke-digital plats (Teorell & Svensson, 2007, s.20f).

De etiska aspekterna har varit särskilt aktuella under studiens materialinsamling. Under intervjuerna innebar det att jag som intervjuare la stor vikt vid att vara inkännande. Jag beslutade på förhand att jag om respondenterna visade någon form av ovilja att svara skulle gå vidare med intervjun direkt. Det kan dock konstateras att detta enbart blev aktuellt under en intervju. Det kan självklart innebära att vissa aspekter missats, men min position som författare av en kandidatuppsats och framför allt i rollen som förstagsängsintervjuare gav inte utrymme för annat.

Givet uppsatsens ämne är anonymiseringen att se som en nödvändig förutsättning för intervjustudiens själva genomförande. Alla ledamöter har därav blivit garanterade anonymitet. Beslutet om anonymisering grundar sig främst i vikten av att minimera de möjliga konsekvenserna som deltagandet kan komma att innebära för respondenterna. Aidentifieringen syftar därmed till att möjliggöra samtal om våldsutsattheten utan att rädslan för konsekvenserna blir hindrande. Som en del av aidentifieringen redovisas intervjuerna i kodform. Löftet om anonymisering har dock fått konsekvenser för studien i stort och det har i vissa fall inneburit att delar av intervjuerna inte har kunnat redovisas. Anonymiteten innebär vidare konsekvenser för studiens transparens, givet att respondenternas namn inte kommer anges. För att öka studiens trovärdighet har jag strävat efter att redovisa varje steg i arbetet så öppet som möjligt.

6. Analys – könade kränkningar på sociala medier

I avsnittet nedan redovisas den genomförda analysen. Avsnittet följer analysverktygets struktur och inleds således med en analys av (i) den könade naturen, för att sedan avslutas med (ii) strategier. I anslutning till varje del har jag strävat efter att redogöra för rådande mönster som återfunnits i materialet och de typiska svaren har därmed redovisats. I de fall då det funnits anledning att belysa de avvikande svaren har den skilda karaktären betonats. Av vikt att notera är att samtliga respondenter konstaterat att de i kontrast till de könade kränkningar som de drabbas av också bemöts med respekt och värdighet på sociala medier. Denna studie synliggör således enbart en del av bemötandet.

För att ge bakgrund till analysen nedan kan det inledningsvis konstateras att det bland respondenterna är vanligt att använda flera olika former av sociala medier, bland vilka Facebook, Twitter och Instagram utgör de mest använda. Även andra former av medier så som Snapchat, LinkedIn och mail uppkom, liksom internetforum som Flashback. Alla respondenter framhöll att sociala medier var av stor betydelse för uppdraget som

förtroendevald. En av respondenterna konstaterade att ”(...) politiken handlar ju om att nå ut. För att jag ska bli omvald så måste folk veta vem jag är, alltså rent krasst är det ju så. Och vill man då nå ut med ett budskap så är sociala medier en förutsättning i dag” (R4).

6.1 Den könade naturen

Femininitet och den kvinnliga kroppen

Den kvinnliga kroppen och idéer om kvinnlighet kommer till uttryck på flera sätt i de kränkande kommentarerna som respondenterna utsatts för (R1,R3,R4,R5,R6,R7,R8,R9,R10). Ett flertal av respondenterna anger att de utsatts för könade kränkningar som anspelat på utseende, som i regel tar sig uttryck i negativa och förolämpande utseendebaserade kommentarer (R1,R3,R4,R7,R10,R8). Detta kan illustreras av en respondent, som konstaterade att det är ” [...] mycket kommentarer om hur jag ser ut, att jag är tjock och fet och ful [...]”. De utseendebaserade kränkningarna tar utgångspunkt i ledamotens utseende som punkt för kritik i stället snarare än i ledamotens arbete som förtroendevald. En ledamot noterar att ” [...] det är klart, det tror jag händer kvinnor framför allt. Just för att, nej men för att vi lever i en värld där kvinnor ofta anses vara intresserade av sitt utseende och anses kanske ta illa upp eller bli ledsna [...] ” (R4). Kommentarer tycks liksom noterat av ledamoten spegla en föreställning om att utseendet är betydelsefullt. Ett liknande resonemang återfinns hos en annan ledamot, som konstaterar ” [...] att man är ful är ju väldigt viktigt...eller förekommande bland män, för det är ju tydligen det som spelar roll [...]” (R3). Det tycks således i första hand handla om det manliga godkännandet. Att utseendebaserade kränkningar förekommer på tydligt yrkesinriktade sidor förringar och nedvärderar därigenom ledamöternas kompetens och legitimitet. I stället för att bli betraktade och adresserade som politiska subjekt blir ledamöternas snarare reducerade till objekt att betrakta och bedöma.

I kontrast till detta förekommer även positiva utseendebaserade kommentarer (R8,R9). En respondent konstaterar att hon ibland tycker att det är relativt trevligt men att kommentarerna ofta åtföljs av sexuella inviter, vilket gör att det blir jobbigare att förhålla sig till (R9). En annan respondent berättar att hon väldigt ofta får positiva kommentarer om sitt utseende i stort likväl som för specifika kroppsdelar, som bröstet, håret och leendet (R8). Hon konstaterar att det är ” [...] aningens gränslöst kan jag tycka. Men dom flesta är väl i och för sig mest ‘vad du ser trevlig ut [*respondentens namn*]’ och som är kanske mer rimliga, mer normala” (R8). Det tycks således vara en skillnad mellan att få höra att man ser trevlig ut och

att få läsa recenserande utseendekommentarer. Kommentarererna väcker ändå obehag hos respondenterna, varav de förstås som kränkningar. Liksom vid negativa utseendebaserade kränkningar riskerar kommentarer att reducera ledamoten till ett objekt.

Kränkningar som grundas i utseende tycks vara svåra att bemöta (R4,R5,R9). En ledamot noterar att de ”[...] då går på det som är svårt att värja sig emot [...] om någon säger så här ‘ja du är ful’, ja vad ska jag säga? Liksom ‘nä det är jag inte’ [...] det är ju jättesvårt” (R4). Hon konstaterar vidare att ”[...] som politiker så är det mycket lättare att hantera ett politiskt hat, för då är man lite ‘jaja vi tycker inte samma sak det är fine’ ähm än ett mer personligt [*hat*] och mobbningstendenser” (R4). Ett liknande resonemang återfinns hos en annan ledamot, som gällande könade och rasistiska kränkningar konstaterar ”[...] att ägna diskussionen åt sånt som man inte kan rå för, alltså man kan ju inte rå för, för vad man är född eller om man blev kvinna eller man eller vilken annan könsidentitet som man betecknar sig som [...] det är så jävla lågt, det är bara hat i det där” (R5). Kränkningar som är kopplade till utseende och kön liksom rasistiska kommentarer tycks således vara svårare att förhålla sig till än det politiska hatet. Kommentarererna är kopplade till och riktade mot den utsatte som person, snarare än mot dennes politiska åsikter. Samtidigt utgör just detta något som gör att en annan ledamot har lättare att distansera sig till kommentarer, hon konstaterar att ”[...] det är inget jag går och tänker på, utan jag tycker mest att det är...skaffa er en hobby [...]” (R3).

En genomgående aspekt utgörs av kränkande kommentarer som med utgångspunkt i kön och i synnerhet i stereotypa föreställningar om femininitet undergräver och ifrågasätter ledamöternas kompetens (R1,R10,R7,R8,R9). I linje med detta konstaterar en respondent att;

”[...] det är ju mycket att man är korkad, antingen så är man naiv och superkorkad och då är det liksom den här, om man då uppfattas som yngre kvinna, man är grundlurad helt enkelt. Dum i huvudet liksom, en dum bimbo ungefär. Eller så är man ju då extremt lömsk, mer att man är en häxa liksom, den här som spelar under täcket med islamisterna och som försöker hjälpa dom att ta över vårt land och hela världen och så [...]” (R9)

Två tydliga och motsägelsefulla idéer om kvinnlighet framkommer här, å ena sidan den unga naiva och korkade kvinnan och å andra sidan den lömska äldre häxan. I båda fallen tycks idéerna vara nära sammankopplade med ledamotens förmåga och kompetens. Antingen är kvinnan för ung och dum för att fatta politiska beslut eller så är hon lömsk och spelar med en tydligt rasistisk föreställning om ”fienden”. Dessa stereotypiserade föreställningar om femininitet förekommer även i andra respondenters berättelser. I likhet med idén om den lömska kvinnan, berättar en annan respondent att hon under arbetet med

samtyckesregleringen utsattes för mycket kränkningar. Hon berättar att en del kränkningar handlade om att arbetet med samtyckesfrågan ” [...] liksom var ‘ett kollektivt tjejgäng som ville hämnas på män’ ” (R5). Genom idén om lömska kvinnor förringas det politiska arbetet.

I föreställningen om den unga naiva kvinnan samspekar kön med ålder, vilket är återkommande i kränkningarna (R7,R6). En respondent upplever att åldern – att man är just en ung tjej – blir ett sätt att nedvärdera och tillintetgöra henne och att det bland annat tar sig uttryck i resonemang som att man ”bara är inne för att partiet behöver unga tjejer” (R7). En annan respondent högläser en kränkande kommentar som hon fått mottaga:

”[Respondentens namn], väx upp och se dig omkring [...] För mig är du en barnrumpa utan livserfarenhet, kom igen när du har kommit upp i min ålder. Hur vill du att landet ska se ut? Skall vi vara styrda av sharialagar? Jag är tacksam över att jag inte har barnbarn som är flickor, det borde nog du också vara om du har eller får några. Men det är kanske så du vill ha det? [...] Fortsätter det så, så lär du aldrig komma upp i den ålder så att du får uppleva det. Det lär nog sharialagarna se till [...]” (R6)

Även här framkommer idén om den unga naiva och korkade kvinnan. Ålder och kön sammanvävs i ett ifrågasättande av ledamotens kompetens och ett förminskande av henne som politiker, hon refereras till som en ”barnrumpa”. Kommentaren är här fylld av ett underliggande hot mot respondentens föreställda barnbarn och mot ledamoten själv. Återigen förekommer idén om att ledamoten spelar med en rasistiskt konstruerad förståelse av ”fienden”.

Familjeroller – att vara mamma, fru och dotter

Vad gäller kränkningar grundade i föreställningar om traditionella sociala roller är det färre ledamöter som utsatts. En ledamot noterar att vissa kränkningar tar utgångspunkt i föreställningen om att hon måste hata sin man och även sin pappa. Hon berättar att kränkningarna grundas i hennes åsikter om feminism och konstaterar att ”[...] då hatar jag män i allmänhet och därför kan jag inte ha [...] några privata relationer med män liksom. För att [...] jag är så korkad och dum [...] att jag inte liksom har förstått att männen ändå bestämmer, att män ändå är...är bättre” (R1). Anklagelser om bristande intelligens sammanvävs här med en övertygelse om det manliga överläget och uttrycks i ett ifrågasättande av ledamotens förmågan att ha privata relationer.

Moderskapet som symbol är vidare förekommande, dels som politiskt slagträ i diskussioner som rör familjerelaterade frågor (R7) och dels som ett ifrågasättande av ledamotens roll som mamma (R8). En respondent berättar att hon blev uthängd och diskuterad på ett kränkande sätt i en meningsmotståndares Facebooktråd. Antydningar om att

hon inte borde finnas blandades med anklagelser om att ” [att] jag vill alla barn illa och [att] jag kommer bli en dålig förälder” (R7). Respondentens politiska arbete sammanblandas här med hennes lämplighet som förälder. En ledamot berättar att hon blivit ifrågasatt i sin roll som mamma och att hon får förminskande kommentarer om att hon borde jobba mindre nu när hon är förälder. Respondenten berättar att när hon publicerat något politiskt på sina sociala medier under sin föräldraledighet fått kommentarer om att ”[...] är inte du föräldraledig nu, ska inte du vara med dina barn på heltid?” (R8). Hon konstaterat att ”jag tror i och för sig inte att en man någonsin skulle få såna kommentarer så” (R8). Kommentarererna ger här uttryck för tydliga föreställningar om vad moderskapet innebär och framför allt vad det inte innebär.

Sex och sexualitet

Sex och sexualitet utgör ett vanligt förekommande tema i de kränkningar som ledamöterna utsätts för. Av de intervjuade ledamöterna har en majoritet angett att de blivit utsatta för kränkande kommentarer av en sexuell karaktär och/eller som på något övrigt sätt berör ämnet (R1,R3,R4,R5,R6,R8,R9,R10). Idén om den sexuella tillgängligheten är extra framträdande, de tar sig exempelvis uttryck i form av oönskade sexuella inviter på politikersidor (R8,R9) och genom oönskade bilder av könsorgan och sexfilmer (R8,R1). Sexualiteten och idén om den sexuella tillgängligheten tycks i vissa fall fungera som ett verktyg för att explicit underminera en ledamots kompetens och arbete (R3,R9). En respondent berättar att hon anklagats för vara en ”älskarinna” och för att ha fått sin plats i riksdagen genom sexuellt umgänge med andra manliga politiker snarare än på grundval av hennes kompetens. Hon noterar att ” [...] det var väl så här ‘hon har bara fått det här för att hon har legat med den och den eller haft ihop det med den och den’” (R3). Hon konstaterar vidare att ”[...] är man kvinna så kan man ju tydligen inte komma någonstans enbart på grund av kompetens så” (R3). Anklagelser om sexuell tillgänglighet som undergräver kompetensen tycks i detta fall vara svårare att förhålla sig till än rent utseendebaserade kommentarer, ledamoten utvecklar:

”[...] då känner jag att dom träffar mer personligen, för jag har ju jobbat hårt för den och det har väl alla som har fått en riksdagsplats och då att man inte bara kan tycka att det är häftigt utan att man måste liksom ‘nä men hon har nog inte fått den för att hon är smart’ det tycker jag är tråkigt” (R3).

Genom att spekulera kring ledamotens riksdagsplats undergrävs inte enbart hennes nuvarande kompetens, utan även allt arbete hon lagt ner förringas. Kränkningarna speglar här hur

ledamoten i första hand blir sedd som en sexuell och könad varelse, snarare än som en kompetent politiker. En annan respondent berättar om att hon efter att ha skrivit under en anmälan om könsdiskriminerande reklam fick en av sina egna bilder – på vilken ledamoten har kort kjol och tröja med lite uringning - motanmäld som ”sexistisk reklam”. Ledamoten berättar att;

”[...] då så kom det ju många kommentarer på nätet såklart, kopplade till den här bilden om hur hemskt det var och hur utmanande jag var liksom, så sexistiskt och att jag kastar sten i glashus. Så då var det ju mycket anspelningar på mitt utseende liksom, att...ja nej men det var ju många som var lite ‘ja men henne skulle ju jag vilja hoppa i säng med’ eller på nivån att alltså ‘det är hon som bryter mot regelverket inte det här företaget’” (R9).

I detta avseende tycks sexualiteten ha använts som ett politiskt slagträ mot ledamoten. Genom att ta utgångspunkt i ledamotens kön och anspela på hennes sexualitet förringas inte enbart hennes kompetens, utan den politiska frågan i stort och hennes anmälan likaså. Ledamoten anklagas för att genom sin reklamansökan kritisera något som hon själv gör sig skyldig till. Hon utmålas som sexuellt tillgänglig och eftertraktad. Här samspelar vidare moral och sexualitet; en vanlig bild på ledamoten beskrivs som något hemskt och utmanande.

Ytterligare en aspekt av vikt är förekomsten av oönskade sexuella inviter och dateförfrågningar som skickas i privata meddelanden till tydligt politiska sociala medierkonton (R8,R9). Särskiljande för dessa former av kommentarer tycks vara att det i regel – åtminstone inledningsvis – kommer från personer som respondenten upplever menar väl. En ledamot konstaterar dock att ”[...] det är liksom inte respektfullt, men det är inte direkt otrevligt. Men det, det visar ju ingen respekt [...] det är ju mitt jobb och det är uppenbart att det är en sida för mitt jobb och för mina åsikter och inget annat” (R8). Hon noterar vidare att medan hon inte anpassar sig efter dem så leder de likväl till en mental tröskel för att gå in och använda sociala medier (R8). Kommentarer tycks här innebära att respondenterna i sin roll som politiker möts som uppenbart sexuellt tillgängliga varelser. De sexuella inviterna och anspelningarna uttrycks i regel genom privata direktmeddelanden på ledamöternas diverse sociala medier-sidor (R8,R9). En av respondenterna berättar om ett fall där en man sökt privat kontakt på sociala medier och efter ett nekande från hennes sida i stället började trakassera henne privat och kränka henne offentligt (R9). När hon inte svarade på hans meddelanden eller på de nattliga samtalen så konstaterar ledamoten att:

” [...] då blev han jättearg. Och då så började han skriva offentliga kommentarer som var väldigt hatiska och ibland så kunde han ju inte låta bli att skriva sexuella grejer [...] men för det mesta så var det ju mest väldigt kritiska grejer liksom, den här naiva

[*parti*]politikern som tror gott om alla och tack vare henne så har vårt land tagits över då av islamister och dom här våldstäcktsinvandrarmännen [...] på dagtid då så talade han ju om invandrarvåldtäktsmännen och att svenska män ja dom gör ju inget och sen på nätterna så kränkte han mig ju själv [...]" (R8).

Av intresse är dels den inverkan som ledamöternas nekande och/eller ignorerande tycks innebära för kommunikationen, vilket här tar sig uttryck i att ett privat kontaktsökande utvecklas till trakasserier och vad som går att bedöma som en offentlig bestraffning. När idén om ledamoten som sexuellt tillgänglig inte besvaras ifrågasätts i stället hennes kompetens och sexualiteten sammanvävs här även med rasistiska anklagelser. Återigen förekommer bilden av den lömska kvinnan. Händelseförloppet tycks vara vanligt förekommande och en annan ledamot konstaterar att en del "blir arga och liksom grövre" (R8) när hon visar ointresse och slutar svara. Nekande och ointresse från ledamotens sida tycks således ofta ändra karaktär på kommunikationen.

Ytterligare ett uttryck är ett sexualiserat och förnedrande språk. Ett antal respondenter vittnar vidare om förekomsten av könade skällsord (R4,R1,R8,R10), benämningen "hora" användes dels kopplat till ideologi (R4,R1) och dels om andra politiker i ledamotens egna kanaler (R8).

Anklagelser om sexuell otillgänglighet är mer ovanligt bland respondenterna, men en respondent berättar att hon under politiska diskussioner anklagats för "att 'ooh personen [*respondentens namn*] har nog fått för lite sex eller för lite kuk', liksom så" (R4). Även här tycks sexualiteten användas för att förringa och underminera en ledamots kompetens.

Ytterligare en aspekt utgörs av våldtäktshot, vilket två av respondenterna anger att de utsatts för (R6,R10). En av respondenterna ger uttryck för en stark normalisering av fenomenet, då hon konstaterar att hon numera blockerar och raderar allt men uttrycker att det hänt "[...] tidigare i såna fall, när jag inte gjorde det [*blockera & radera*], när det var så här 'någon borde våldta dig, gå och dö hora' – dom här klassiska grejerna. Visst, jag har säkert fått sånt men inte så mycket nyligen" (R10). Kränkningen anspelar här på idén om att kvinnor kan – och bör – straffas genom sexuella ofrivilliga handlingar. Här samspelar idén om det sexuella straffet även med ett könat dödshot. I kontrast till detta noterar en av respondenterna att medan hon förvisso har drabbats av könade kränkningar så handlar det oftare om rasistiska kränkningar för henne. Hon noterar att kränkningar ofta utgår från det som skulle kunna "[...] vara känsligt för den här personen, eller 'hur kan vi bryta ner och avhumanisera den'. En kvinna bryter man ner och avhumaniserar genom att bara påtala sexuellt våld egentligen men mot mig så har det blivit sådär att man kanske fattat att jag tål den

skiten bättre än vad jag klarar av det här med att folk ska börja kommentera det här med min bakgrund och identitet [...]” (R5).

Respondenten ger här uttryck för hur sexuellt våld används för att avhumanisera kvinnor. I hennes fall tycks dock rasistiska kränkningar vara mer förekommande.

6.2 Sammanfattande diskussion - hur är de kränkande kommentarerna könade?

Det går inledningsvis att konstatera att de internetbaserade kränkningarna är könade på ett flertal sätt. Ett grundläggande tema i analysen är hur kränkningarna på olika sätt bidrar till att reducera och objektifiera ledamöterna. Genom framför allt stereotypiserade föreställningar om femininitet, utseendebaserade kommentarer och idéer om den sexuella tillgängligheten adresseras ledamöterna som könade och sexuella varelser, snarare än som politiker (se Erikson et.al, 2019).

I linje med det resonemang som Krook och Restrepo Sanín (2016a; 2016b) för, så utgörs en central aspekt av kränkningarnas könade natur i det här fallet av idéer om femininitet och föreställningar om den kvinnliga kroppen. Respondenterna vittnar om hur stereotypa idéer om femininitet används på ett nedsättande, förlöjligande och kränkande sätt. I materialet identifierades i huvudsak två stereotypa konstruktioner av femininitet; å ena sidan den unga, naiva och dumma kvinnan och å andra sidan den lömska häxan. Föreställningarna användes på varierande sätt för att förminska och förlöjliga de kvinnliga ledamöterna. De ger vidare uttryck för könade förståelser av kompetens. Konstruktionen av den unga, naiva och dumma kvinnliga politikern bygger på en föreställning om att unga kvinnor inte är förmögna att vara kompetenta politiker.

Kränkningarna ger vidare uttryck för en upptagenhet vid, och en besatthet av, kvinnors utseende. De utseendebaserade kommentarerna speglar en föreställning om att åtminstone en del av en kvinnas värde ligger i hennes utseende och då särskilt i hennes attraktionskraft för män. Dessa former av kränkningar tar tydligt utgångspunkt i ledamotens utseende snarare än i hennes politiska arbete och idéer, trots att kommentarerna i regel uttrycks på tydligt yrkesrelaterade sidor. Genom de utseendebaserade kommentarerna blir ledamöterna reducerade till objekt, snarare än adresserade som politiska subjekt.

Denna studie bekräftar vidare det resonemang som förs av Bardall (2017). Sexualiteten innehar en central roll i kränkningarnas könade innehåll. I synnerhet utgör den föreställda sexuella tillgängligheten en grund för kommentarer, kränkande bilder och anspelningar. Detta

tar sig uttryck i de oombedda sexuella inviterna och anspelningarna som uttrycks på tydligt yrkesrelaterade sidor, vilka reflekterar en föreställning om ledamöterna som sexuellt tillgängliga. Föreställningen om den sexuella tillgängligheten samspelar vidare med moral i kränkningarna. Sexualiteten tycks i dessa fall kunna användas som ett politiskt slagträ mot ledamoten. I den explicita anklagelsen om att en ledamot enbart fått sin plats vid riksdagen genom sexuella kontakter anspelar kränkningen tydligt på föreställningar om en sexuell lössläpplighet och antyder därigenom ett moraliskt förfall. Föreställningen om den sexuella tillgängligheten undergräver på ett flertal sätt ledamöternas kompetens.

Vad gäller traditionella familjeroller är det framför allt idéer om moderskapet som framkommer. I denna studie kom dock kvinnors traditionella roller att spela en mindre roll gällande kränkningarnas natur, vilket står i kontrast till de resonemang Krook och Restrepo Sanín (2016a; 2016b) för. Detta kan tolkas som att andra aspekter är mer framträdande i kränkningarnas könade natur, men det kan likväl indikera att dessa former är svårare att inringa.

6.3 Strategier

Problembaserade strategier

Av de tio intervjuade ledamöterna använde flertalet olika former av problembaserade copingstrategier. Ett antal respondenter berättar att de i förebyggande syfte och/eller som en reaktion på kränkningarna försöker hantera situationen genom att blockera förövaren och radera det som skrivits eller publicerats (R1,R2,R4,R7,R10). Gemensamt för ledamöterna som tillämpar denna typ av strategi är att de genom om att blockera och radera strävar efter att göra situationen mer hållbar. Några ledamöter berättar att de blockerar och raderar i direkt reaktion på kränkningar och övergrepp (R1,R2,R10), en ledamot konstaterar att hon ” [...] ser det, raderar [och] nästan inte läser” (R1). Att blockera och radera tycks vara en strategi för att slippa läsa det som skrivs och för att därigenom skydda sig mot kränkningarna. Andra ledamöter berättar att de tillämpar en aktiv nolltolerans (R4,R7), varav en ledamot även blockerar i förebyggande syfte (R4). Att blockera i förebyggande syfte handlar om att identifiera konton som man antingen misstänker kommer skriva något eller som redan kränkt andra. Ledamoten konstaterar att hon efter att hon började använda sig av förebyggande blockering som aktiv strategi inte är lika utsatt för drev och kränkningar längre. Att blockera och radera blir därigenom ett sätt att kontrollera sina kanaler, en aspekt som tycks vara av

extra vikt givet att aktiviteten på sociala medier lätt följer med hem (R4). Ledamoten berättar att hon tidigare försökte besvara kränkningarna som kom under ett drev, men att ”[...] man ska då scrolla igenom alla dom som säger...skriver fruktansvärda saker, saker som man inte vill läsa [...] det är vissa ord man inte vill se överhuvudtaget” (R4). En grundläggande aspekt tycks således återfinnas i strategins målsättning: att slippa läsa det som skrivs. I detta avseende framstår strategin som en metod för att hantera situationen genom att minimera effekten av kränkningarna i stunden, men också genom att skydda sina kanaler även i framtiden.

Strategin att blockera och radera är till viss del beroende av vilken form av socialt medium som kränkningarna uttrycks på, men också av vem det är som kränker den utsatte. En variant av strategin utgörs av att undvika att vara vän med och/eller följa vissa personer på sociala medier där blockering inte är ett (tekniskt) möjligt alternativ (R7,R2). I de fall då den som uttrycker kränkningen har varit en för ledamoten känd person så tycks respondenterna snarare ha tillämpat en passiv känslfokuserad coping (R7,R2), vilket diskuteras mer utförligt i avsnitt 6.2.3 nedan.

En närliggande strategi utgörs av att som en reaktion på och/eller i rädsla för framtida kränkningar ändra sitt grundläggande internetbeteende (R1,R7,R9,R10,R8), vilket främst tar sig uttryck genom förändringar i hur man kommunicerar och deltar i medierna. Tre respondenter berättar att de undviker att debattera på sociala medier (R1,R9,R10). En respondent konstaterar att:

”jag väljer att inte debattera, just nu i varje fall, för jag orkar inte [...] min uppgift kan inte först vara att göra så här grymma riksdagsdebatter i kammaren och sen sitta och nätdebattera olika män som känner sig kränkta av det jag har sagt [...] det kan inte va min uppgift som folkvald, [*utan*] det är ju att skapa en bra lagstiftning [...]” (R1).

En annan ledamot ger uttryck för ett liknande resonemang när hon konstaterar att hon sällan svarar på Twitter; ”[...] mitt syfte är inte att lägga all min arbetstid på det, på en massa näthatare...som ändå inte röstar på [*respondentens parti*]” (R9). Respondenterna förhandlar här med vad som ingår i den offentliga rollen som förtroendevald. En annan ledamot berättar att hon i allmänhet inte är intresserad av att debattera på sociala medier och att hon därav undviker vissa ämnen likväl som att interagera med vissa personer. Hon konstaterar vidare att ”[...] det gör mig svinirriterad, för jag är samtidigt inte en sån...jag tar ju gärna debatten. Men i ett sånt forum [*Twitter*] går det ju inte och du får ingen hjälp av någon, för du...det är bara du själv som står där [...]” (R10). Att undvika att delta i diskussioner blir i detta fall en väg för att minimera risken för framtida kränkningar, samtidigt som det innebär att

respondenten tvingas avstå från annat hon värderar. En annan variant av strategin utgörs av vilka medier man deltar i och inte. En respondent berättar att hon upplever bemötandet på sociala medier som bra i hennes kanaler och berättar att hon inte använder Twitter; ”där är människor mer rent ute för att hitta fel [...] det blir bara en aggressiv debatt. Det blir liksom aldrig ett konstruktivt samtal” (R8). Att undvika vissa plattformar tycks således utgöra en sätt att minska utsattheten.

Ett annat sätt att förhålla sig till och försöka lösa situationen tycks vara genom ett informellt hjälpsökande. Ett flertal ledamöter berättar att de ber närstående och kollegor om hjälp (R1,R2,R4,R7). De kan agera som ett avlastande filter; antingen genom att filtrera bort kränkningar och övergrepp för att ledamoten själv ska slippa läsa när det blir för mycket (R1), men även för att avgöra vilka kränkningar och påhopp som inte behöver svaras på (R9). En ledamot konstaterar att det handlar om att ”[...] någon annan liksom tar det, jag behöver inte sitta där själv med telefonen utan han får ta bort det” (R1). Andra ledamöter har i stället bett kollegor att gå in och försvara dem på sociala medier och i specifika debatter för att själva slippa läsa det som skrivs (R2,R4). Även här tycks strävan efter att slippa läsa vara drivande. En annan respondent berättar att hon tillsammans med övriga kvinnor i partiet använder sig av en liknande strategi för att stödja varandra, genom att gå in på sociala medier och ”gilla” inlägg men också genom att anmäla kränkningar (R7).

Ytterligare ett sätt att förhålla sig till utsattheten tar sig uttryck i ett formellt hjälpsökande. Ett antal respondenter angav att de anmält grövre former av kränkningar och övergrepp på internet, antingen till polisen och/eller riksdagens interna säkerhetsenhet (R1,R4,R6,R7). En ledamot uttrycker att hon:

”[...] tror att det är jätteviktigt [*att anmäla*], för att ska vi få till en praxis i Sverige som gör att folk fattar att okej att om jag skriver en kränkande kommentar på internet, det är samma lagrum som att jag säger det som person” (R6)

Strategin syftar således inte enbart till att hantera den faktiska kränkande kommentaren, utan också efter att förändra förövarnas internetbeteende i framtiden. Medan ett antal ledamöter således brukar det formella hjälpsökande som copingstrategi, är det ett flertal som anger att de inte alltid orkar anmäla (R4,R6,R7,R9,R10). I många av dessa fall återfinns en motsättning mellan å ena sidan (i) en vilja att anmäla för att man tror på rättssystemet och utifrån övertygelsen om att det är politiskt viktigt och (ii) strävan efter att undvika att läsa och ta in kränkningarna som skrivs om en. Detta kan illustreras genom följande citat: ”[...] jag blockerar ju allt väldigt fort... jag orkar ju inte... jag tror egentligen att man ska samla in det och ge det

till SÄK liksom, ähm men jag gör ju inte det.⁴ Jag tycker att det är lite för obehagligt, så jag blockerar ju dom här människorna direkt, innan jag hinner låta det sjunka in [...]” (R9). Ett liknande resonemang återfinns hos en annan ledamot, som konstaterar att ” [...] om man ska anmäla så måste man ju gå igenom och titta och man vill inte gå igenom och titta, för man vill inte utsätta sig för det, man vill inte ta den tiden och det känns inte relevant. Och man vet att det inte kommer gå någonstans [...]” (R4). Att slippa läsa tycks således utgöra en grundläggande strävan och tar sig uttryck genom ett flertal olika strategier, likväl som det hindrar tillämpandet av andra. I relation till detta ger vissa respondenter uttryck för en hopplöshet gällande ”den juridiska gråzonen” (R1,R4,R7). En respondent noterar att ” [...] jag tycker att det inte borde vara accepterat men där det i dag är väldigt svårt att agera på något sätt” (R7). En relevant aspekt i frågan om huruvida man väljer att anmäla eller inte utgörs vidare av normalisering, vilket diskuteras mer under avsnittet för känslofokuserade copingstrategier.

En annan framträdande strategi utgörs av man i förebyggande syfte ålägger en extra saklighet i de inlägg man gör på sociala medier. Av vikt att notera är att en majoritet av ledamöterna betonar att sakligheten utgör en central del av arbetet som förtroendevald, men att ett antal ledamöter samtidigt konstaterar att de anstränger sig mer än förväntat för att minska risken för kränkningar och övergrepp (R6,R5,R3,R7,R8,R4). En ledamot framhåller att medan hon alltid är noga med att vara saklig och tydlig så är det ”[...] klart att det ibland kanske läggs liksom ett raster över...att man är extra noga när det rör ett känsligt ämne, som väcker mycket åsikter [...]” (R6). Som en del av detta reflekterar ledamöterna kring den ofta svåra avvägningen mellan att hålla den saklighet som är förenad med den offentliga rollen och risken för att dra det för långt, en ledamot noterar att;

” [...] jag brinner så oerhört mycket för mitt politiska arbete [...] och jag har väl liksom beslutat mig för [...] att jag aldrig ska begränsa mig, inte avstå från saker på grund av det [...] däremot så ja, det är klart att jag anpassar mig säkert, jag väger ord på guldväg och som sagt jag förbereder mig väldigt, vilka ord jag ska använda, hur jag ska lägga fram saker. Så på det sättet så försöker jag väl minska eller lindra saker, men jag vill ändå inte...sluta göra grejer med risk för det, för då känner jag som sagt att den dagen så får jag sluta jobba med politik [...]” (R7).

Även här återfinns en tydlig förhandling med den offentliga rollen som förtroendevald, som i detta fall tycks ta sig uttryck i en avvägning mellan att inte svika sin roll och sluta uttrycka sin åsikt men att samtidigt minimera risken för kränkningar.

⁴ SÄK står för säkerhetspolisen.

Utöver att extra vikt läggs vid formuleringar så konstaterar en ledamot att "[...] en del saker skriver jag faktiskt inte om, för att jag inte orkar ta den debatten som kommer då. För att det är en, jag vet vilka typer av människor som reagerar [...]"(R8). I likhet med detta berättar en ledamot att hon inte får så mycket kränkande kommentarer om sitt utseende nuförtiden och konstaterar att det handlar om att hon "[...] inte går in i dom debatterna. Så jag menar, jag...hanterar mitt politiska uppdrag på ett sätt som verkligen, jag är ju så här sjukt...jag censurerar ju mig själv sjukt mycket, för att slippa det liksom" (R10). Självrens används här som en strategi för att slippa hantera konsekvenserna som följer av att föra fram vissa åsikter.

I kontrast till de ovan beskrivna strategierna utgörs en strategi av konfrontation. Respondenterna försöker förhålla sig till och lösa situationen genom att på varierande sätt visa motstånd och konfrontera förövarna (R6,R1,R5). Till skillnad från majoriteten av respondenterna anger två ledamöter att de försöker att bemöta kränkningarna (R6,R5), en ledamot berättar att;

"[...] är det någon som uttrycker något dumt eller elakt på sociala medier så försöker jag alltid att poängtera att 'det där var ju väldigt elakt skrivet eller det där var ju väldigt taskigt eller det där var ju, tänk nu på hur du uttrycker dig och skulle du vilja höra samma sak?' Jag försöker att ta en diskussion helt enkelt" (R6).

Respondenten konstaterar att det dels handlar om att själv förstå vad personen tänker, men också om att vara en förebild (R6). Strategin kan således också förstås som en långsiktig strävan efter att förändra samtalsklimatet. En annan respondent berättar att hon ibland får kränkningar över mail och att hon "[...] brukar maila deras chef då och vidarebefordra deras anställdas mail och fråga då 'tycker du att det är lämpligt att din anställda använder sin jobbmail för att uttrycka dom här åsikterna och hota en riksdagsledamot?' Det är en strategi" (R1). Strategin blir ett sätt att visa motstånd på och en väg för att själv försöka se till att kränkningen får konsekvenser.

Aktiva känslofokuserade strategier

Ett sätt att förhålla sig till och hantera den känslomässiga reaktionen tycks vara att på olika sätt förhålla sig till den offentliga rollen som politiker. En strategi återfinns här i att - i olika grad - särskilja mellan sitt privata jag och sitt offentliga jag. Uppdelningen i en offentlig person och en privat tar sig dels uttryck i tanken om att spela en roll (R1), men också i att vara mån om sitt privata jag och att bygga ett hårt skal kring detta (R5). En ledamot konstaterar att hon "[...] tänker hela tiden att jag spelar rollen av mig själv, att det inte är jag

själv, det inte är [*respondentens namn*], utan det är riksdagsledamoten [*namn*], det är liksom skådespelaren [*namn*] som gör det här. Det är en roll.” (R1). En central aspekt här tycks vara att skapa distans; att genom ett aktivt särskiljande mellan sin offentliga person och sitt privata jag skydda sig själv från kränkningarna. Ett liknande resonemang återfinns hos en annan ledamot, som konstaterar att ” [...] man måste ju vara väldigt mån om sitt privata jag tror jag och verkligen ha [...] en distans till politiken också, jag tror att det är väldigt viktigt, för man måste kunna orka hålla på” (R5). Även här återfinns distanseringen och åtskiljandet.

En närliggande strategi tar sig uttryck genom att respondenterna ständigt påminner sig om varför man gör det man gör (R5,R4). En ledamot konstaterar att ”[...] man måste påminna sig om vad det är man håller på med i politiken [...]” (R5). Ledamoten utvecklar vidare att "hat och skit...det sållas bort ganska snabbt, för det kommer inget vettigt ur det. Det är bara sådär, det här förhindrar processen framåt och jag måste framåt [...]” (R5). En annan ledamot konstaterar att:

” [...] jag försöker snarare ha strategier för att navigera genom det här landskapet, för att kunna kombinera det politiska arbetet, att faktiskt påverka dom här strukturerna [...] jag brukar också tänka att om jag lämnar, om alla tjejer lämnar så, vad skulle då bli kvar? Och att vi måste bana väg och att det är så många som har gjort det innan oss, så många som haft det tusen gånger värre och då blir man ju ändå, liksom så ‘jäklar-anammad’, att man liksom inte ska ge upp och så” (R7).

Genom att förhålla sig till sin roll som riksdagsledamot tycks det vara möjligt att dels skapa distans till kränkningarna och dels hitta kraft att fortsätta.

I kontrast till strategierna ovan tycks ytterligare ett sätt att förhålla sig till och hantera den känslomässiga upplevelsen vara genom provokation och humor, en strategi som dels tar sig uttryck i övertygelsen om att man har gjort något rätt när man provocerar och att finna styrka i det (R1,R5) men också genom att med humor förminska det (R5). En ledamot konstaterar att hon kan ”[...] bli lite nöjd av det här, att de blir så jävla upprörda. Det är ju därför jag säger, jag backar ju inte, jag vägrar ju att backa, så. Jag gör inte det, jag tänker fortsätta säga dem här sakerna jag säger [...]” (R1). En annan ledamot konstaterar att ” [...] men ja...drev och drev. Jag förväntar mig inget annat, i och för sig. Jag känner snarare att så här ‘ja men bra, då har jag fan gjort rätt’” (R5). Av vikt att notera är att respondenterna i anslutning till detta samtidigt berättar att de upplever obehag. Att omtolka kränkningarna som ett tecken på att man gör rätt tycks således vara ett sätt att hantera utsattheten på.

Passiva känslofokuserade strategier

En strategi för att hantera sin känslomässiga upplevelse är genom att ignorera situationen och två ledamöter konstaterar att de i vissa fall valt att ignorera allt (R2, R7). I båda fallen rörde det sig om kränkningar som uttrycktes av en kollega från ett annat parti.

En strategi för att hantera sin känslomässiga upplevelse är genom en normalisering och förminskning av sina erfarenheter, vilket ett flertal respondenter tycks göra (R4,R6,R7,R9). En intressant aspekt i detta återfinns i det faktum att normaliseringen inte enbart tar sig uttryck i att respondenterna förminskar och förringar sina erfarenheter, utan också i att ett flertal ledamöter noterar att de tillämpar strategin. Två ledamöter konstaterar att gränsen för vad som är normalt och acceptabelt ständigt förflyttas, vilket påverkar anmälningsbenägenheten (R7,R6). En ledamot reflekterade kring detta och noterar att :

”[...] jag blir arg på mig själv för att jag kanske egentligen tycker att, hade det varit mina kollegor som hade haft exempel på dom här sakerna som jag har fått mottaga så hade jag kanske tyckt att gränsen gått mycket tidigare. Så det där är som sagt en kamp som jag har med mig själv varje dag, att inte heller förminska min egen upplevelse” (R7).

Att förminska sina erfarenheter knyter an till den tidigare nämnda diskrepansen mellan att många respondenter å ena sidan angav att de inte är eller har varit så utsatta, men att de samtidigt har rika berättelser om könade kränkningar ändå. En genomgående aspekt tycks vara en ovilja vid att identifiera sig som utsatt; som ett offer.

6.4 Sammanfattande diskussion - vilka strategier används av kvinnliga riksdagsledamöter för att hantera könade kränkningar?

De intervjuade ledamöterna tillämpar ett flertal olika problembaserade och känslofokuserad copingstrategier för att hantera utsattheten. Mer specifikt identifierades tolv strategier, varav sju var problembaserade, tre aktiva och två passiva känslofokuserade copingstrategier.

Med grund i de genomförda samtalsintervjuerna går att konstatera att coping är ett komplext fenomen. I linje med tidigare studier av Scharduzio et.al. (2017) och Veletsianos et.al. (2018) pekar denna studie på att coping utgörs av ett flertal olika strategier, varav många är överlappande och/eller motsägelsefulla. Ett illustrativt exempel utgörs av det faktum att ett antal ledamöter samtidigt som de omtolkade kränkningarna som ett tecken på att de gör något rätt också använder problembaserade strategier för att slippa läsa kränkningarna. Dubbeltydigheten i detta tydliggör svårigheterna i att hantera och förhålla sig till könade kränkningar som fenomen.

Att respondenterna i denna studie utsattes för könade kränkningar i rollen som

förtroendevalda ledamöter tycks ha påverkat såväl möjligheterna till som formerna av coping. Medan ett flertal av de identifierade copingstrategierna i studien liknar de strategier som lyfts av Scharduzio et.al (2017) i studien om sexuella trakasserier, så uppkom ett antal nya former. Till dessa hör de problembaserade strategierna saklighet och självcensur, likväl som de aktiva känslolokaliserade strategierna att särskilja mellan sitt privata och offentliga jag samt att ta spjörn från sitt uppdrag som förtroendevald. Dessa fyra strategier är, om än på varierande sätt, tydligt kopplade till rollen som förtroendevald. I anslutning till detta kan noteras att respondenterna i denna studie tycks förhandla med den offentliga rollen i utvecklandet av copingstrategier. Positionen som förtroendevald tycks här både begränsa de strategier som är möjliga för ledamöterna att använda, samtidigt som den möjliggör andra former. Rollen som förtroendevald innebär dock att vissa val av strategier har demokratiska implikationer, vilket i denna studie främst utgörs av strategierna saklighet och självcensur. Detta synliggör hur kränkningarna – genom att de riktas mot respondenterna i sin roll som förtroendevalda – inte enbart påverkar ledamöterna som individer, utan att det demokratiska samtalet i stort riskerar att påverkas.

Ett genomgående tema i respondenternas coping utgörs vidare av den djupgående önskan om att slippa läsa de könade kränkningarna. Målsättningen kan delvis förstås med grund i kränkningarnas ofta förnedrande natur, vilket diskuterats i avsnitt 6.2. Liksom tidigare noterat tycks målsättningen om att slippa läsa utgöra en grundläggande strävan som tar sig uttryck i ett flertal olika strategier, samtidigt som den står i konflikt med andra former. Detta illustreras tydligt i frågan om det formella hjälpsökande och i synnerhet gällande huruvida kränkningar anmäls eller inte. I det fallet tycks viljan att anmäla tydligt stå i kontrast till strävan efter att slippa läsa; för att anmäla en kränkning så måste du först läsa den och sen spara den. Motsättningen kan här ge en fördjupad förståelse av anmälningsbenägenhet, men också ge insikt om det svåra arbetet med att belysa problemet. I relation till detta är normaliseringen en avgörande aspekt, liksom den genomgående oviljan vid att identifiera sig som utsatt.

Avslutningsvis bör dock betonas att det inte är den individuella ledamotens ansvar att använda copingstrategier för att arbeta mot förekomsten av internetbaserade kränkningar, utan att det är ett strukturellt problem som kräver ett större arbete. Genom att analysera ledamöternas erfarenheter av könade kränkningar med hjälp av copingbegreppet så tydliggörs däremot de utsattas agens och arbete. En fördjupad förståelse av ledamöternas strategier för att förhålla sig till de könade kränkningarna kan här generera en vidare förståelse av kränkningarna i sig och av dess konsekvenser. Genom att förstå hur respondenter hanterar

utsattheten på sociala medier kan vi därtill nå en fördjupad förståelse av hur sociala medier kan användas som en resurs likväl som en plats för motstånd.

7. Slutsatser

Denna studie har genom tio intervjuer med kvinnliga riksdagsledamöter strävat efter att (i) djupstudera de internetbaserade kränkningarnas könade natur och (ii) undersöka vilka strategier som ledamöterna tillämpar. Med utgångspunkt i den genomförda analysen kan konstateras att kränkningarna är könade på ett flertal sätt. I synnerhet utgör femininitet och sexualitet två starka teman i kränkningarna. Genom stereotypiserade föreställningar om femininitet, utseendebaserade kommentarer och idéer om sexuell tillgänglighet adresseras ledamöterna som könade och sexuella varelser. Vad gäller strategier kan konstateras att de utsatta riksdagsledamöterna tillämpar en bredd av problembaserade och känslfokuserade copingstrategier i syfte att förhålla sig till och hantera utsattheten för könade kränkningar. Totalt har tolv strategier identifierats. Av vikt att betona är att studien, givet att den grundas på enbart tio intervjuer, är förenad med tydliga begränsningar. För framtida studier vore det av intresse att vända blicken mot förövarna, för att därigenom möjliggöra en undersökning av kränkningarnas syfte och motiv.

8. Referenslista

Bardall, G. (2013). Gender-Specific Election Violence: The Role of Information and Communication Technologies. *Stability: International Journal of Security and Development*. Vol.2, nr.3, ss.1-11.

Bardall, G. (2017). "The role of information and communication technologies in facilitating and resisting gendered forms of political violence" I Segrave, Marie & Vitis, Laura (red.), *Gender, technology and violence [Elektronisk resurs]*, Taylor & Francis Ltd. ss. 156-169. Tillgänglig: Google Play.

Bardall, G. (2018). "Violence, Politics, and Gender". I *Oxford Research Encyclopedia of Politics*, Oxford University Press. ss.1-23.

Bergqvist, C. (2015). "En jämn fördelning av makt och inflytande: delmål 1." I: *Forskarrapporter till jämställdhetsutredningen: betänkande*. Statens offentliga utredningar. 2015:86. ss.11-49 Tillgänglig: <http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2015/03/Makt-och-inflytande-Christina-Bergqvist.pdf> (hämtad: 16/4 - 2019)

Citron, D. K. (2009). Law's expressive value in combating cyber gender harassment. *Michigan Law Review*. Vol.108, nr.3, ss.373-416.

Erikson, J. (2017). Riksdagsledamöter erfarenheter och upplevelser av jämställdheten i riksdagen – en intervjustudie. *Rapport till riksdagens arbetsgrupp för jämställdhet*, Sveriges Riksdag.

Erikson, J., Håkansson, S., Josefsson, C. (2019.) The Downside of Social Media: Swedish MP's Experiences of Gendered Online Abuse. I *ECPR Joint Session of Workshops 2019*, Mons, Belgium.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A.E. & Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5 uppl. Stockholm: Wolters Kluwer.

Hornscheidt, A. (2008). Sweden - the world's most feminist society: An analysis of current Swedish media debates and person appellation forms as a tool within CDA. *Journal of Language and Politics*. Vol.7, nr.3, ss.391-412.

Inter-Parliamentary Union (IPU). (2016.) *Sexism, Harassment and Violence against Women Parliamentarians*. Geneva. Issues Brief. Tillgänglig: <http://archive.ipu.org/pdf/publications/issuesbrief-e.pdf> (hämtad 24/4 – 2019)

- Kvale, S., Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3.uppl., Lund: Studentlitteratur.
- Krook, M.L. (2017). Violence Against Women in Politics. *Journal of Democracy*. Vol.28, nr.1, ss.74-88.
- Krook, M.L., Restrepo Sanín, Juliana. (2016a). Gender and Political Violence in Latin America. Concepts, Debates and Solutions. *Política y gobierno*. Vol.23, nr.1, ss.127-162.
- Krook, M.L., Restrepo Sanín, Juliana. (2016b). Violence Against Women in Politics. A Defense of the Concept. *Política y gobierno*. Vol.23, nr.2, ss.459–90.
- Lenhart, A., Ybarra, M., Zickuhr, K., and Prince-Freeney, M. (2016). *Online Harassment, Digital Abuse, and Cyberstalking in America*. New York, USA: Data & Society.
- McLoughlin, L., Ward, S. (2017). Turds, traitors and tossers: The abuse of UK MPs via Twitter. I *European Consortium of Political Research Joint Sessions 2017*. University of Nottingham, Nottingham.
- National Democratic Institute. (2018). *#NotTheCost – Stopping Violence Against Women in Politics*. Tillgänglig: <https://www.ndi.org/publications/submission-national-democratic-institute-united-nations-special-rapporteur-violence>
- Nordén, E. (2018). *Kvinnors och mäns utsatthet som politiker [Elektronisk resurs]*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:BRA-772> (hämtad: 24/4 - 2018)
- Power, T.G., Lee, S. (2018), 'Coping' i: M.H. Bornstein (red.), *The sage encyclopedia of lifespan human development*, SAGE Publications, Inc., Thousand Oaks. ss.468-469.
- Rönnbäck, J. (2005). "Rösträttskampen – ett triangeldrama mellan kvinnor, män och staten". Göteborgs Universitetsbibliotek. Tillgänglig: <http://www2.ub.gu.se/kvinn/portaler/rostratt/historik/> (Hämtad 18/9 - 2019)
- Scarduzio, J.A., Sheff, S.E., Smith, M. (2017). Coping and Sexual Harassment: How Victims Cope across Multiple Settings. *Archives of Sexual Behavior*. Vol.47, nr.2, ss.327-340.
- Teorell, J., Svensson, T. (2007). *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl. Stockholm: Liber.
- Veletsianos, G., Houlden, S., Hodson, J., Gosse, C. (2018). Women scholars' experiences with online harassment and abuse: Self-protection, resistance, acceptance, and self-blame. *New Media & Society*. Vol.20, nr.12, ss.4689-4708.

9. Appendix

9.1 Intervjuguide

Bakgrundsfrågor

- Kön?
- Ålder?
- Tid i riksdagen?
- Politiskt engagemang & arbete innan?

Sociala medier och bemötande

Använder du sociala medier? - Vilka? Hur då?

Använder du sociala medier i ditt arbete? - Vilka? Hur då?

Vilken roll upplever du att de fyller i ditt arbete? - Ge exempel, utveckla.

Hur upplever du på bemötandet på sociala medier? - Dina kanaler? I stort? - Ge exempel, utveckla.

Har du fått mottaga kränkande kommentarer på sociala medier? - Ge exempel, utveckla.

Del 1: den könade naturen.

Tema 1: Kvinnlighet och den kvinnliga kroppen.

Har du fått mottaga kränkande kommentarer kopplade till ditt kön? - Ge exempel, utveckla.

Hur påverkade det dig?

Har du fått mottaga kränkande kommentarer kopplade till ditt utseende? Ge exempel, utveckla. Hur påverkade det dig?

Har du fått mottaga kränkande kommentarer kopplade till dina kläder? Ge exempel, utveckla. Hur påverkade det dig?

Har du fått mottaga (andra former) av sexistiska kommentarer? Ge exempel, utveckla. Hur påverkar det dig?

Har du fått mottaga förminskande kommentarer? Ge exempel, utveckla. Hur påverkade det dig?

Tema 2: familj – mamma och fru

Har du fått mottaga kränkande kommentarer om moderskap? Ge exempel, utveckla. Hur påverkade det dig?

Har du fått mottaga kränkande kommentarer som anspelar på ditt civilstånd? Ge exempel, utveckla. Hur påverkade det dig?

Har du fått mottaga kränkande kommentarer som anspelar på din relation till manliga personer i ditt liv? Ge exempel, utveckla. Hur påverkade det dig?

Tema 3: sex och sexualitet.

Har du fått mottaga kränkande kommentarer kopplade till sex? Ge exempel, utveckla. Hur påverkade det dig?

Har du fått mottaga kränkande kommentarer kopplade till sexualitet? Ge exempel, utveckla. Hur påverkade det dig?

Har du fått mottaga kränkande kommentarer kopplade till sexuell läggning? Ge exempel, utveckla. Hur påverkade det dig?

Har du varit utsatt för sexuella trakasserier, ord eller beteenden av en förnedrande sexuell natur?

Har du fått mottaga våldtäktshot? Ge exempel, utveckla. Hur påverkade det dig?

Del 3. Strategier

Påverkar det kränkande bemötandet dig? Ge exempel, utveckla. – I din yrkesroll? Som privatperson?

Hur hanterar du kränkande kommentarer? - Ge exempel, utveckla.

Har du strategier för att hantera kränkande bemötandet? - Ge exempel, utveckla.

Hur hanterar du utsattheten för kränkande kommentarer? Ge exempel, utveckla.

Hur hanterar du dina känslor kring det? Ge exempel, utveckla.

Har du någon gång anmält något som hänt över sociala medier? Ge exempel, utveckla.